

"מועדים בהלכה"

סוגיא ג' בגדר עשרה ימי תשובה

א. מעלת עשרה ימי תשובה

גמ' ראש השנה (טו)

אמר רבי כרוספדי אמר רבי יוחנן: שלשה ספרים נפתחין בראש השנה, אחד של רשעים גמורים, ואחד של צדיקים גמורים, ואחד של בינויןם. צדיקים גמורים – נכתבין לאלטר לחיים, רשעים גמורים – נכתבין ונחתמין לאלטר למותה, בינויןם – תלוין ועומדין מראש השנה ועד יום הכפורים. זכו – נכתבין לחיים, לא זכו – נכתבין למותה.

גמ' ראש השנה (יח)

אמר רב שמואל בר איניא ממשmia דרב: מנין לגור דין של צבור שאינו נחתם? איןנו נחתם? והכתביב +ירמיחו ב+ נכתם עונך לפני – אלא, אף על גב שנחתם – נקרע, שנאמר +דברים ד+כח' אלהינו בכל קראנו אליו. – והכתביב +ישעיו נה+ דרשו ה' בהמצאו – התם ביחיד, הכא בצבור. ביחיד אמת? – אמר רבה בר אביה: אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים

רמב"ם (תשובה בז)

اع"פ' שהתשובה והצעקה יפה לעולם, בעשרה הימים שבין ראש השנה ויום הכפורים היא יפה ביותר ומתקבלת היא מיד שנאמר דרשו ה' בהמצאו, במה דברים אמרים ביחיד אבל צבור כל זמן שעושים תשובה וצועקין בלב שלם הם נעני שנאמר כה' אלהינו בכל קראנו אליו.

ב. קידוש לבנה בעשרה ימי"ת

רמ"א (או"ח תרבעא)

אין מקדשין הלבנה עד מוצאי ים כפור

לבוש (או"ח סי' תרכז)

אין מקדשין את הלבנה עד אחר יה"ב מפני שאנו תלויים בדין וקדושה צ"ל מתוך שמחת הלב, בן המנהג. ואני שמעתי בשם גדול אי' שادرבא טוב שקידשו אותה בתוך עשיית כדי שתבא מצוה זו ותוסיף על זכויותינו הקודמת, ואולי תכريع היא את הকף לזכות ביום הדין. וסבירא נכונה היא, כי זו היא משמחת הלב שתוסיף על זכויותינו ותכريع לזכות.

אליה וזטא (שם)

כ' בסוף ספר אורח חיים מעשה בא' שפגע בו עכו"ם בלילו ורצה עכו"ם להרגו, ובקש ממנו שיניחנו לעשות מצות א' קדום מותו ... והלבנה הייתה בחידושה וקידשה בפני בכוננה גדרולה ונעשה לו נס כشدיג וקפק ג' פעמים כמנהג ונשאו הרוח וניצל ממנו. גם שמעתי שמי שקידש הלבנה, מיום שקידש טוב לא יdag שמות באותו חודש. הבאתי זה כאן ללמד קצת ראייה ללבוש, דיתר מסתברא לדור קורם יה"ב, שלא יכול עליו מיתה באותו שנה.

ג. לשפט דין תורה בעשרה ימי"ת

ט"ז (שם:א)

... וכן אין משביעין שחוששין ביוטר להביא עונש שבוי לעולם ח"ז, אבל לעשי' דין בין אדם לחברו ודאי מצוה רבה יש לדון, וכ"כ בלבוש מטעם דכשיש דין למטה אין דין למלטה:

לבוש (או"ח סי' תרכז)

ויש נהגי שלא לדון בין איש לחבריו בע"ת. ונראה לי אדרבא יותר טוב הוא לדון ולפסיק הדין בין חברי שהיה שלו בינויהם bijoy'ב ... וא"כ אם לא ידונו הרי מدت הדין מהתודה עליו ח"ז. ע"כ נראה לי שיותר טוב הוא לדון למטה ולהשquitן הדין של מלטה.

ד. נישואין בעשרה ימי"ת

שוו"ת מלמד להוציא (ח"ג סי' א)

ראייתי בס' מט"א שכטב נהגי שלא לעשות נישואין ביום אלו (דהיינו בעשיית), וכן העתיק הרב ר' שלמה גאנצפריעד וצ"ל בקש"ע שלו (קלד), ואח"כ ראייתי גם בסידור בית יעקב להג' מהר"י עמדין (דיני עשרה ימי"ת, מגול'א ס'ק כד) שכתווב שם כן. אמנים יגעתי ולא מצאתי שום מקור למנาง זה ... ואני בעצמי עשית נישואין שלי ביום ר' תשרי שנת תרל"ג

לפ"ק ... אשר על כן ניל' ברור דמי שלא קיים מצות פרדי ורבי לא ימנע מלעשות נישואין בעשיות, כי יכול האי ואולי מצוחה את תכريعו אותו לבסוף וכותן. ורק מי שכבר קיים מצות פ"ז אחר הנישואין אם אפשר כדי לחוש לדברי המ"א והר"י עמדין הניל'. אח"כ רأיתי בס' דברי נועם בשם מוד"ר הג' ר' עורייאל הילדעסה ימער ג"כ להתייר.

ה. פת ישראלי בעשרות ימ"ת

טור (או"ח סי' תרג)

ירושלמי שבת (א:ג) ר"ח מפקיד לרב אי את יכול למיכל כל שתה באתרה אוכל ואי לא אוכל שבעה ימים בשתה, ובתב ראייה קבלתי ALSO הם שבעה ימים שבין ר'יה ליה"ב ע"כ ... וע"כ נהוגין באשכנז שאפי מי שאינו נזהר מפת של עוזג בעשיות הוא נזהר:

שולחן ערוך (או"ח תרגנא)

אף מי שאינו נזהר מפת של כותים, בעשרות ימי תשובה צריך ליזהר

קיצור שולחן ערוך (קלוב)

ראוי לאדם שתינаг בימים ALSO גם בחומרות שאינו נהוג בהם כל השנה, כי גם מבקשים מאת הי' תברך שלו שיתינאג עמו בחסידות, והאכל כל השנה פט פלטר לא יכול בימים ALSO כי אם פט ישראלי וכדומה לזה.

ו. שיטת הרמב"ם וחידוש בעבודת עשרת ימי תשובה

רמב"ם (תשובה ג:ג)

וכשם ששוקלין זכויות אדם וונותיו בשעת מיתה כך בכל שנה ונהגה שוקלין עונות כל אחד ואחד מבאי העולם עם זכויותיו ביום טוב של ראש השנה, מי שנמצא צדיק נחתם לחים,ומי שנמצא רשע נחתם למיתה והבינוי תולין אותו עד ים הבכורים אם עשה תשובה נחתם לחים ואם לאו נחתם למיתה.

לחם משנה (תשובה ג:ג)

וא"ת כי לא עשה תשובה אמא נחתם למיתה, הא מה策ה על מה策ה ורב חסר מטה כלפי חסד? כבר תירצחו בוה דהיכא דלא עשה תשובה הוין עון נוסף על העונות ממשום דבר אלו עשרה ימים של תשובה הוא חייב לעשות תשובה ואם לא עשה הריב עון אחד נוסף על העונות:

רמב"ם (תשובה ג:ד)

אעפ" שתקיעת שופר בראש השנה גזירות הכתוב רמז יש בו כלומר ערו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראים ... ומפני עניין זה הנהו כל בית ישראל להרבות בצדקה ובמעשים טובים ולעסוק במצוות מרראש השנה ועד יום הבכורים יתר מכל השנה, נהגו כולם לקום בלילה בעשרה ימים אלו ולהתפלל בבית הכנסת בדרכו תחנונים ובכיבושים עד שיאור היום.

רמב"ם (תשובה ב:ב)

מדרכי התשובה להיות השב צועק תמיד לפני השם ברכיו ובחתוניהם, ועשה צדקה כפי כחו ומרתחיק הרבה מן הדבר שחתטא בו ... ומשנה מעשייו כולן לטובה ולדרך ישירה וגולה מקומו ...

רמב"ם (תענית א:א-ב)

(א) מצות עשה מן התורה לזוק ולהריע בחוצצות על כל צרה שתבא על הצבור ... (ב) ודבר זה מדרכי התשובה הוא, שבזמן שתבא צרה ויזעקו עליה ויריעו ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן בכתב +ירמייהו ה+ עונותיכם הטו וגוו, וזה הוא שיגרום להם להסיר הצרה מעלייהם.

חכמת שלמה (או"ח סי' תרג)

הנה המנהג שאין נושאין עד אחר יה"ב, וכן הוגר לי שבס' מטה אפרים ... הנה בטעם מהנה זה ... כיוון שאמרו חז"ל הנושא אשה מוחלין לו כל עונותיו, וא"כ בתחילת השנה א"כ אין לו לעשות השתרדות מחייב עונות עד יה"ב שהקב"ה בץירוף עיצומו של היום מוחלין לו עונותיו, ואם משתמש בתחילת כל מחייב עונות קודם יה"ב הוא כמרים ביד המלך

לבוש (או"ח סי' תרג)

אפי' מי שלא נזהר מפת של גוי בשאר ימות השנה, נהוגין להזהר בו בכל עשרת ימי תשובה כדי להנהי עצמן בטוהר באלו הימים ולזכור שהם מושנים למליליות יותר מאשר ימות השנה